

چشم انداز اداره دولت و حکومت بر اساس خط‌مشی‌ها و اسناد راهبردی برخی از انجمن‌های علمی این رشته

علی اصغر پورعزت^۱، غزاله طاهری عطار^۲، مصطفی نجاتی آجی^۳

۱. دانشیار گروه مدیریت دولتی دانشگاه تهران، ایران

۲. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی دانشگاه علامه طباطبائی (دوره پژوهش)، ایران

۳. دانشجوی دکتری مدیریت، دانشگاه ساینس (مالزی)

(تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۷/۱۲/۲۷، تاریخ تصویب: ۱۳۸۸/۹/۲۹)

چکیده

ماهیت میان رشته‌ای و بعضاً چند رشته‌ای دانش اداره دولت و حکومت سبب شده است پیشرفت در آن، مستلزم به‌کارگیری، مساعدت و همکاری گروه‌های علمی متعددی باشد؛ البته این رشته صرفاً مصرف‌کننده یافته‌های سایر گروه‌های علمی نیست، بلکه عرصه‌ی تقابل و هم‌افزایی و زایش نظریه‌های جدیدی است که متقابلاً می‌توانند یافته‌های علوم مذکور را تحت تأثیر قرار دهند. شکل‌گیری انجمن مدیریت دولتی ایران فرصتی را برای گردهمایی و اجماع متخصصان و صاحب‌نظران گوناگون، از انواع مرتبط با این حوزه از دانش فراهم می‌سازد تا ضمن مطالعه‌ی پدیده‌های پیچیده‌ی اجتماعی، با توسعه همکاری‌های علمی خود، زمینه‌ی هم‌افزایی بازده پژوهش‌ها و مطالعه‌های درحال انجام در حوزه‌های علمی گوناگون را فراهم نمایند. بدیهی است هر سازمان یا انجمن علمی و اجتماعی نیازمند چشم‌انداز و اسناد راهبردی است که مجموعه‌ای از مهم‌ترین اهداف و دلایل بودن سازمان را در برداشته، هدایتگر ذی‌نفعان و تصمیم‌گیرندگان اصلی آن در مسیری معین و روشن باشند و به ترسیم آینده‌ای مطلوب برای آن کمک کنند. از این‌رو، در این پژوهش تلاش شده است با مطالعه و تحلیل محتوای مجموعه‌ای از اسناد راهبردی انجمن‌های فعال در حوزه‌ی دانش اداره دولت و حکومت در جهان، مهم‌ترین اهداف و مأموریت‌های انجمن علمی فعال در عرصه دانش اداره دولت و حکومت شناسایی شده و در قالب سندی راهبردی نمونه تدوین شود.

واژه‌های کلیدی: چشم انداز، سند راهبردی، اداره دولت و حکومت

Email: pourezzat@ut.ac.ir

* نویسنده مسئول

مقاله‌ی حاضر برگرفته از پژوهشی است با عنوان «تصویر پردازی از آینده‌ی رشته مدیریت دولتی براساس مطالعه‌ی تطبیقی اسناد راهبردی برخی از انجمن‌های مدیریت دولتی در جهان» که با حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه تهران انجام شده است.

مقدمه

اداره دولت و حکومت از پیچیده‌ترین مسایلی است که خردمندان جوامع بشری با آن مواجه شده‌اند. این امر از یک سو با مشکلات و مسایل اقتصادی و تأمین رفاه عمومی، از سویی با مسایل سیاسی و تضمین امنیت عامه و از سوی دیگر با مسایل فرهنگی و اجتماعی هویت ملی سر و کار دارد. به‌علاوه، اداره سیستم بزرگ حکمرانی، با ساختارهای پیچیده و ابعاد گسترده که به تدریج بدون طرحی جامع و کل‌نگر ایجاد شده و بر حسب شرایط و مسایل و مشکلات روز توسعه یافته‌اند، کار بسیار دشواری است. ضمن این که مسایل دولت‌ها بسیار مهم و خطرناک؛ زیرا پیامدهای تسلسلی گسترده‌ای دارند و ممکن است سایر سیستم‌های اجتماعی را به شدت تحت تأثیر قرار دهند.

از این رو همان‌گونه که والدو^۱ بیان می‌کند، هنگام سخن گفتن از دولت‌ها باید هوشیار بود؛ زیرا سازمان‌های دولتی بر زندگی و سرنوشت تعداد زیادی از انسان‌ها تأثیر جدی دارند [۱۲]؛ به‌ویژه انسان‌هایی که در نظام‌های دموکراتیک، به نهادهای اجتماعی، متولیان امور و نمایندگان خود اعتماد نموده، همزمان با سپردن اداره امور خود به آنان، برنامه‌ریزی برای نحوه حضور در جهان آینده را نیز به آنان محول می‌سازند.

رشته اداره دولت و حکومت یا مدیریت دولتی که از آن به مثابه دانشی میان رشته‌ای و بعضاً چند رشته‌ای یاد می‌شود، یکی از مهم‌ترین رشته‌های علوم انسانی است که بسیاری از اندیشمندان دانش "اداره دولت و حکومت"، این قلمرو از دانش را فصل مشترک عمومی چون اقتصاد، سیاست، جامعه‌شناسی، حقوق، روانشناسی و مدیریت می‌دانند؛ از این رو معتقدند که دانش پژوهان این رشته باید با این علوم، نه در حد تخصصی کاربردی، بلکه در حد آشنایی با سیاست‌های راهبردی، برای نیل به اهداف حکومت آشنا باشند. بنابراین، صاحب‌نظران، پژوهشگران و اندیشمندان این حوزه برای پاسخ به مسایل پیچیده و چندوجهی "حکومت و مدیریت دولتی"، باید به تلفیق یافته‌های این علوم بپردازند. بنابراین، می‌توان گفت موضوع اصلی مورد مطالعه آن، مدیریت و اداره دولت‌هاست، و رسالت اصلی مدرسان و دانشگاهیان آن پرورش برنامه‌ریزان، پژوهشگران، و دولتمردان فردا است که قرار است سکان هدایت جامعه را به دست گیرند؛ بنابراین برنامه‌های این رشته دانشگاهی بر سرنوشت جوامع انسانی آینده تأثیر داشته، جهت‌گیری‌های این رشته در نیل به اهداف

آموزشی و پژوهشی خود، به شدت وضعیت آینده جهان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. این رشته ناگزیر در حوزه بینابینی بسیاری از رشته‌های علوم انسانی فعالیت می‌کند؛ ضمن این- که از بسیاری از دستاوردهای علوم فنی و مهندسی و حتی علوم پایه و فنون پردازش رایانه- ای بهره می‌برد؛ از این رو، همیشه در معرض تغییر، تحول و تکامل قرار دارد؛ زیرا هر گونه تغییر و تحول در مبانی زیربنایی یکی از رشته‌های علمی مرتبط، ممکن است منجر به تجدید نظر اساسی در چارچوب‌های نظری و بنیانی این رشته علمی شود. این دانش صرفاً مصرف کننده یافته‌های سایر رشته‌های علمی نیست، بلکه عرصه تقابل و هم‌افزایی و زایش نظریه‌های بدیع و جدیدی است که متقابلاً می‌توانند یافته‌های علوم مذکور را تحت تأثیر قرار دهند.

از سویی به نظر می‌رسد که در آینده رشته اداره دولت و حکومت در معرض تحولاتی اساسی قرار گرفته در سیر از پارو زدن به سکانداری ادامه داده، به ساختن قایقی که در آن یکایک جامعه نقش آفرین اصلی بوده، در رویکردی هولوگرافیک، نقشی قابل تعویض دارند، اهتمام ورزد [۸].

ماهیت میان‌رشته‌ای مدیریت دولتی سبب شده است که پیشرفت در آن مستلزم به‌کارگیری مساعدت و همکاری گروه‌های علمی متعددی باشد؛ به‌ویژه برای مطالعه موضوع‌هایی نظیر: عدالت اجتماعی، رفاه عمومی، امنیت اجتماعی، پاسخ‌گویی، مشارکت آگاهانه، اعتماد عمومی، طراحی و تبیین ساختارهای نهادی سیستم‌های اجتماعی، اقتصاد کلان، خطمشی‌گذاری عمومی، روانشناسی اجتماعی، روابط بین‌الملل، جامعه‌شناسی سیاسی، بازرگانی، صنعت و غیره [۱۳ و ۲۳].

بنابراین، انجمن‌های علمی و تخصصی فعال در این حیطه‌ی علمی، بهترین محیط را برای گردهمایی، تبادل نظر میان صاحب‌نظران حوزه‌های علمی گوناگون فراهم می‌سازند. حوزه‌هایی که هر یک به نحوی عرصه مطالعه‌های اداره دولت و حکومت را توسعه می‌دهد.

شکل‌گیری انجمن مدیریت دولتی ایران نیز این فرصت را فراهم می‌کند که تخصص- های گوناگون برای مطالعه‌ی این پدیده‌های پیچیده اجتماعی گرد هم آیند و با توسعه همکاری‌های علمی، زمینه‌ی هم‌افزایی بازده پژوهش‌ها و مطالعه‌های درحال انجام در حوزه‌های علمی یاد شده را مهیا نمایند.

مطلوب آن است که این انجمن نیز مانند هر سازمان اجتماعی دیگر از سند راهبردی و برنامه‌ی مناسب کسب و کار برخوردار باشد تا بتواند رسالت خود را در تلفیق دانش بشری برای تحقق اداره بهتر دولت‌ها و حکومت‌ها، به انجام رساند. گفتنی است ابرخورداری از اسناد راهبردی، حتی برای گروه‌های علمی و پژوهشی نیز مانند هر سازمان و انجمن اجتماعی دیگر اهمیت دارد؛ از این رو حوزه‌های علمی میان رشته‌ای و چند رشته‌ای مرتبط با مدیریت دولتی نیز برای رهیابی و ارزیابی سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های عملکرد دولت و کمک به بهبود آن، نیازمند تدوین اسناد راهبردی مناسبند؛ اسنادی که چشم‌اندازها، رسالت‌ها، و اهداف آن را تبیین کرده، راهکارهای مناسبی را برای تحقق آن‌ها معرفی کنند [۴].

این اسناد مجموعه‌ای از مهم‌ترین اهداف و "دلایل بودن" هر نهاد، سازمان یا گروه اجتماعی را در برداشته، هدایتگر ذی‌نفعان و تصمیم‌گیرندگان اصلی آن در مسیری معین بوده است، و به ترسیم آینده مطلوب برای آن کمک می‌کنند. بدیهی است که ترسیم آینده مطلوب، منوط به بازشناسی فرصت‌ها، تهدیدها، و نقاط ضعف و قوت سیستم‌های مورد مطالعه و بهره‌گیری هدفمند از قابلیت‌های آن‌ها است.

گاهی هویت دانش اداره دولت، با وجود اهمیت قابل توجه و نقش اثرگذار و محوری-اش، کمتر مورد توجه مجامع علمی و دانشگاهی قرار می‌گیرد؛ ضمن این که با توجه به فضای میان رشته‌ای و چند رشته‌ای حاکم بر آن و احتمال غلبه‌ی نسبی دیدگاه‌های متداول برخی رشته‌های همسایه بر آن، به تدریج دیدگاه‌های متفاوت و متنوعی درباره‌ی این رشته در جهان رایج شده است؛ از این رو، هدف این پژوهش بررسی دیدگاه‌های متنوع بنیانگذاران و هدایتگران انجمن‌های مدیریت دولتی جهان، برای نیل به مجموعه سند به-گزینی شده است؛ بنابراین، می‌توان گفت، این پژوهش درصدد بازشناسی هویت مدیریت دولتی براساس روندهای موجود جهانی است.

روش انجام پژوهش

الف) روش جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات

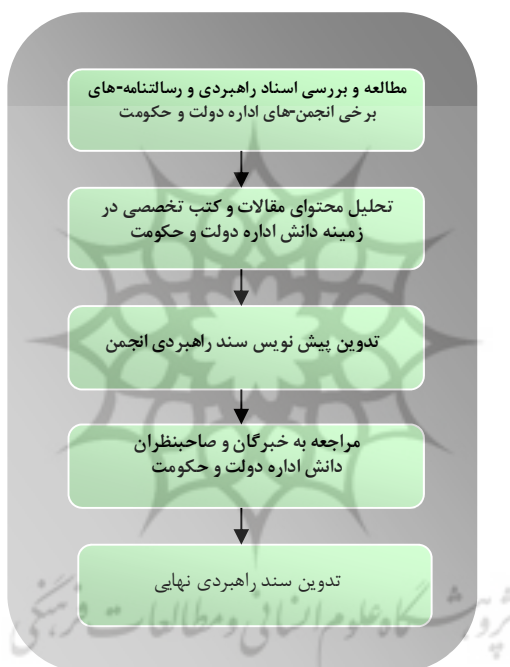
۱. روش مطالعه‌ی تطبیقی: در این روش با در نظر گرفتن برخی از ویژگی‌های مشترک و بعضاً متعارضی که احتمالاً در آن جوامع گوناگون وجود دارند، جوامع هدف و مورد مطالعه از حیث ویژگی‌های مذکور مورد بررسی قرار می‌گیرند. حاصل مطالعه‌ی تطبیقی ممکن است رسیدن به الگویی رهنما و به‌گزینی^۱ شده باشد؛ بخشی از این پژوهش به مطالعه‌ی تطبیقی و بررسی تفاوت‌ها و مشابهت‌های [۲۵] اسناد راهبردی برخی از انجمن‌های اداره دولت مهم و فعال در جهان (۱۸ مؤسسه و انجمن) اختصاص یافت، و این مهم از طریق مراجعه به پایگاه اطلاعاتی آن‌ها در شبکه جهانی انجام گرفت.
۲. تحلیل محتوا: در روش تحلیل محتوای کمی^۲، فراوانی و میزان تکرار داده‌ها (اصطلاحات و واژگان) در متون گوناگون مورد توجه قرار می‌گیرد؛ در حالی که در تحلیل محتوای کیفی^۳، نحوه استفاده از واژگان در متن، مورد توجه قرار می‌گیرد [۶ و ۱۸]؛ در این پژوهش نیز براساس تحلیل محتوای اسناد راهبردی ۱۸ انجمن اداره دولت مهم و فعال در جهان، پیش‌نویس سند راهبردی انجمنی نمونه تدوین شد.
۳. روش دلفی: هدف از این روش، دستیابی به نوعی توافق و اجماع نظر گروهی است؛ زیرا عقیده بر این است نتیجه‌ی آراء چند کارشناس در مقایسه با آرای یک نفر، از اعتبار و اطمینان بخشی بیشتری برخوردار است [۳]. بویا سنجش اعتبار و صحت و سقم داده‌های حاصل از تحلیل اسناد، پیش‌نویس سند راهبردی انجمن نمونه، در معرض قضاوت و آرایه آراء مجموعه‌ای از خبرگان رشته‌های اداره دولت و مدیریت دولتی، علوم سیاسی، اقتصاد، جامعه‌شناسی، فرهنگ و ارتباطات و رشته‌های مشابه قرار گرفت. سپس مجموعه‌ی این آراء به مثابه مبنای تعدیل و تدوین سندی راهبردی به‌گزینی شده برای معرفی به هیئت‌های مؤسس انجمن‌های علمی در قلمرو اداره دولت و حکومت، مورد استفاده قرار گرفت.

---

1. Benchmark
2. Quantitative Content Analysis
3. Qualitative Content Analysis

ب) واحد مطالعه و روش نمونه‌گیری

واحد مطالعه در این پژوهش، اسناد راهبردی است؛ روش نمونه‌گیری و انتخاب اسناد، نیز روش هدفمند^۱ است؛ روشی که در آن ویژگی موردنظر پژوهشگران ملاک انتخاب است [۶]، و نمونه‌هایی مورد مراجعه قرار می‌گیرند که از ویژگی‌های خاصی برخوردارند [۳]. بنابراین، در این پژوهش مجموعه‌ای از اسناد راهبردی انجمن‌های اداره دولت و حکومت گزینش شده و مورد تحلیل قرار گرفتند تا مقدمه‌بازپردازی سندی راهبردی به‌گزینی شده فراهم آید. طی انجام پژوهش تلاش شد از همه قاره‌های جهان انجمن‌هایی گزینش شده و رسالتنامه و اسناد راهبردی آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد تا به‌این ترتیب تنوع فرهنگی و ویژگی‌های جوامع گوناگون مدنظر قرار گیرد.

نمودار ۱. فراگرد انجام پژوهش

1. Purposive Sampling

تحلیل داده‌ها و اطلاعات

الف) اسناد راهبردی انجمن‌های علمی اداره دولت و حکومت در جهان - با بررسی اطلاعات حاصل از بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی انجمن‌ها و مؤسسات فعال در حیطه‌ی دانش اداره دولت و حکومت (ر. ک). پایگاه‌های اطلاعاتی پیوست مقاله، ملاحظه می‌شود که در اکثر اسناد راهبردی آن‌ها (اعم از رسالت‌نامه‌ها، برنامه‌های راهبردی و بیانیه‌های اهداف انجمن‌ها و مراکز و مؤسسات متولی توسعه و ترویج دانش اداره دولت و حکومت در جهان)، بر امور ذیل تأکید شده است:

۱. آموزش، پژوهش و مشاوره - تشویق و آموزش کارگزاران بخش عمومی، پرورش استادان و پژوهشگران، مشارکت دادن پژوهشگران و دانشجویان در پژوهش‌های علمی، توسعه‌ی آموزش‌ها و مدارج تحصیلی، تأمین بانک‌های اطلاعاتی پژوهشات و توسعه پژوهش‌ها، توسعه سرمایه‌های انسانی و اجتماعی، توانمندسازی و توسعه‌ی مهارت‌ها در علوم کاربردی و حرفه‌ای داخلی و بین‌المللی، و توسعه و ترویج خدمات عمومی؛

۲. نوآوری و حل مسئله‌ی خلاق به‌منظور حل چالش‌های حکومتی - توسعه‌ی خط‌مشی‌های عمومی و تأکید بر مسایل و ارزش‌های مؤثر بر فراگرد خط‌مشی‌گذاری عمومی، حل مسئله و برنامه‌ریزی در جهت توسعه، برنامه‌ریزی ملی، و تمرکز بر مسایل و موضوعات روز مسایل دولتی؛

۳. توسعه‌ی قلمرو و منابع انجمن - توسعه جایگاه انجمن، و تأمین مالی انجمن به‌منظور توسعه فعالیت‌ها و بازشناساندن آن؛

۴. توسعه‌ی ارتباطات میان ذی‌نفعان - توسعه ارتباطات الکترونیکی، فراهم نمودن و ارایه مطالب ارزشمند علمی، توسعه مناظرات آگاهانه درباره‌ی امور عمومی؛ فراهم نمودن امکان مباحثه و اجماع درباره مسایل اداره دولت، برگزاری کنفرانس‌های علمی، انتشارات (کتب، روزنامه‌ها، گاهنامه‌ها، و نشریات علمی و حرفه‌ای)، و شناسایی و معرفی الگوهای به‌گزینی شده؛

۵. توسعه‌ی حرفه‌ای در حوزه‌ی اداره دولت - توسعه‌ی حرفه‌ای‌گرایی، توسعه‌ی خدمات دولتی و آرمان‌های آن، بهبود شیوه‌های حکمرانی، بهبود کیفیت خدمات، و ارتقا سطح استانداردهای حرفه‌ای؛

۶. حمایت از پیمان‌های ملی و منطقه‌ای - تشکیل ائتلاف‌های راهبردی داخلی و بین‌المللی در حوزه‌های مرتبط با دانش اداره و خط‌مشی‌گذاری، و توسعه‌ی روابط بین‌الملل؛
۷. توسعه‌ی ارتباطات حکمرانان و عامه - توسعه‌ی پاسخ‌گویی و شفاف‌سازی، و بهبود درک عامه از مسایل دولت.

- (ب) مرور ادبیات و متون علمی - با مراجعه به سیر آثار علمی (کلاسیک و جدید) تدوین شده در قلمرو دانش اداره دولت و حکومت، مجموعه مباحث ذیل جلب توجه می‌کند:
- ب.۱. خط‌مشی‌گذاری عمومی، شناسایی مسئله، تدوین دستور کار، شکل‌دهی به خط-مشی، تصویب و اجرای خط‌مشی، و ارزیابی خط‌مشی [۱۰، ۲۱ و ۳۰]؛
- ب.۲. تنظیم بودجه، ارتقا سطح دانش بودجه‌بندی، طراحی و اداره نظام‌های درآمد حکومتی، و سنجش و گزارش وضعیت مالی [۹، ۱۹، ۲۰، ۲۹، ۳۲ و ۳۳]؛
- ب.۳. مسئله اجرا و بوروکراسی، تشریفات زائد اداری^۱، و بوروکراسی سطح خیابان [۲، ۱۶، ۱۹، ۲۶ و ۲۷]؛
- ب.۴. اخلاق در اداره دولت، و سیاست و اداره [۳۱ و ۴۶]؛
- ب.۵. مدیریت امور شهری، و حقوق شهروندی [۱].

یافته‌های پژوهش

با توجه به آنچه در مباحث قبلی ارائه شد، می‌توان یافته‌های مطالعه‌ی اسناد راهبردی انجمن‌های اداره دولت در جهان را در قالب نگاره شماره ۱ خلاصه کرد:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1 Red tape

نگاره ۱. خلاصه گزاره‌های حاصل از مطالعه‌ی اسناد راهبردی و اساسنامه‌های برخی از انجمن‌های اداره امور دولتی در جهان

ردیف	گزاره
۱	مسئله‌یابی و حل مسئله از طریق تدوین، اجرا و ارزیابی خط‌مشی‌های عمومی و برنامه‌ریزی ملی.
۲	آموزش، ترویج و توسعه‌ی مهارت‌های پژوهشگران، استادان، دانشجویان و حرفه‌ای‌ها (توسعه‌ی سرمایه‌های انسانی و اجتماعی دانش اداره).
۳	توسعه‌ی دانش اداره امور دولت‌ها از طریق تهیید امکان مباحثه‌ها و چالش‌های علمی در سمینارهای ملی و بین‌المللی.
۴	بهبود ارتباطات عامه مردم و کارگزاران دولت و حکومت، از طریق توسعه‌ی شفاف‌سازی، پاسخ‌گویی، و حساب‌پس‌دهی.
۵	توسعه‌ی شیوه‌های ارایه خدمات به مردم و افزایش استانداردهای کیفی خدمات دولتی و بهبود شیوه‌های حکمرانی.
۶	توسعه‌ی روابط محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی دولت‌ها و حکومت‌ها.
۷	برنامه‌ریزی توسعه‌ی فعالیت‌های اقتصادی و ارتباطی، برای تأمین مالی و کمک به حفظ و بقای انجمن.

هم‌چنین می‌توان یافته‌های مطالعه‌ی سیر متون نظری دانش اداره دولت و حکومت را در قالب نگاره شماره ۲ خلاصه کرد:

نگاره ۲. مفاهیم و اصطلاحات محوری دانش اداره دولت و حکومت براساس مطالعه‌ی سیر متون نظری

ردیف	حوزه کلی مفاهیم	واژگان رهنما
۱	خط‌مشی‌گذاری	مسئله‌یابی، تدوین دستور کار، تصویب و اجرا، ارزیابی، قوه مقننه
۲	اخلاق و عدالت اجتماعی	برابری، آزادی، مساوات، قوه قضائیه، فضیلت
۳	بوروکراسی	اجرا، بوروکراسی، قوه مجریه، بوروکراسی سطح خیابان، حرفه‌ای‌گرایی
۴	بودجه و منابع انسانی	روش‌های کارگزینی، برون‌سپاری، توانمندسازی، بودجه‌بندی، برنامه‌ریزی استراتژیک
۵	الکترونیسم	حکومت الکترونیک، شهروند الکترونیک، شهر الکترونیک، دموکراسی الکترونیک، اداره الکترونیک، حکمرانی الکترونیک
۶	توسعه	مطالعه تطبیقی برای طراحی الگوهای به‌گزینی شده، بهبود روش‌ها و فراگردهای توسعه
۷	مدیریت شهری	فراگردهای بهبود امور و خدمات شهری، مشارکت مدنی، حقوق شهروندی

نگاره ۳. نتیجه‌ی مطالعه‌ی تطبیقی اسناد راهبردی انجمن‌های فعال مرتبط با مدیریتی دولتی در جهان

گزاره ۷	گزاره ۶	گزاره ۵	گزاره ۴	گزاره ۳	گزاره ۲	گزاره ۱	نام انجمن
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	۱ جامعه‌ی اداره امور دولتی آمریکا (ASPA)
✓		✓		✓	✓		۲ مرکز اداره امور دولتی و خط‌مشی ویرجینیا
✓				✓	✓	✓	۳ انجمن اداره امور دولتی اروپا
				✓	✓		۴ انجمن اداره امور دولتی هریانا (HIPA)
✓		✓		✓			۵ انجمن اداره امور دولتی استرالیا (IPAA)
	✓			✓	✓	✓	۶ انجمن اداره امور دولتی نیوزیلند (IPANZ)
			✓	✓	✓		۷ انجمن اداره امور دولتی کانادا (IPAC)
		✓			✓		۸ انجمن اداره امور دولتی ایرلند (IPA)
✓				✓	✓	✓	۹ انجمن اداره امور دولتی لیتوانی (LIPA)
✓		✓			✓		۱۰ انجمن اداره امور دولتی ماهاتما گاندی (MGSIPAP)
				✓	✓		۱۱ انجمن اداره امور دولتی لسوتو
				✓	✓		۱۲ جامعه اداره امور دولتی کره (KAPA)
	✓			✓	✓		۱۳ انجمن اداره امور دولتی کره (KIPA)
	✓			✓	✓		۱۴ انجمن مدیریت و اداره امور دولتی غنا
✓	✓		✓	✓	✓		۱۵ مؤسسه‌ی اداره امور دولتی آردار پاتل (ARDAR PATEL)
				✓	✓		۱۶ مؤسسه‌ی پژوهشی اداره امور دولتی آلمان (FÖV)
			✓	✓	✓		۱۷ جامعه‌ی اداره امور دولتی هنگ کنگ (HKPAA)
	✓			✓	✓		۱۸ انجمن اداره امور دولتی آفریقا (AAPAM)

بنابراین می‌توان پیش‌نویس سند راهبردی انجمن اداره دولت و حکومت نمونه را با تأکید بر موارد فوق، به صورت نگاره شماره ۴ تنظیم کرد:

نگاره ۴. سند راهبردی نمونه برای انجمن اداره دولت و حکومت

ردیف	گزاره
۱	مطالعه و پژوهش برای تحقق اهداف عامه، و توسعه عدالت اجتماعی و بهبود روش‌های ارائه خدمات به عامه در جهت رفع فقر، جهل، و ناامنی و از بین بردن تبعیض و فساد، از طریق اصلاح فراگردهای خط‌مشی‌گذاری عمومی.
۲	بهبود ارتباط میان عامه و کارگزاران حکومت، از طریق تقویت فراگردهای شفاف‌سازی، پاسخ‌گویی، و حساب‌پس‌دهی.
۳	آموزش و پژوهش مستمر برای بهبود سطح دانش عمومی دانش پژوهان، استادان، و پژوهشگران امر اداره دولت و حکومت.
۴	ایجاد ارتباط میان صاحب‌نظران رشته‌های گوناگون، برای توسعه‌ی قلمرو دانش، طرح مباحث میان رشته‌ای و چند رشته‌ای مرتبط با اداره دولت و حکومت و تمهید امکان دست‌یابی به نظام‌های آگزیماتیزه زیربنایی دانش اداره دولت و حکومت.
۵	تلاش برای بهبود ساختارها، فراگردها، و روش‌های مورد استفاده در انجمن و تأمین مالی آن، به منظور نهادینه‌سازی یادگیری در رشته اداره دولت و حکومت.

پس از تدوین سند راهبردی نمونه، برای سنجش درستی سند راهبردی نمونه به جمعی از خبرگان و صاحب‌نظران رشته‌های مرتبط مراجعه شد. نتایج نظرسنجی از قریب سی نفر از آن‌ها نشان می‌دهد، خبرگان انتظار دارند، انجمن‌های متولی دانش اداره دولت و حکومت باید بر موارد ذیل تأکید نمایند:

۱. مطالعه‌ی مستمر راه‌های بهبود ارایه خدمات به جامعه و افزایش سطح پاسخ‌گویی، شفافیت و حساب‌پس‌دهی؛
  ۲. مطالعه‌ی مستمر انواع فراگردهای مدیریتی توسعه اجتماعی و تلاش برای بهینه‌سازی روش‌های موجود و بهبود ارتباطات اجتماعی؛
  ۳. مطالعه‌ی مستمر توسعه عدالت اجتماعی از طریق کاهش سطح فقر، ناامنی، جهل و بهبود رفاه و آگاهی‌های عامه؛
  ۴. توسعه‌ی دانش اداره دولت و حکومت در قلمرو دانشگاهی و اجرایی؛
  ۵. تمهید مطالعه‌های میان رشته‌ای و چند رشته‌ای برای توسعه‌ی دانش اداره دولت و حکومت؛
  ۶. یادگیرنده ساختن شیوه‌های اداری مدیریت انجمن، برای حفظ آن در مسیر رشد بلندمدت.
- بنابراین می‌توان سند راهبردی پیشنهادی برای اداره انجمن علمی اداره دولت و حکومت را با تأکید بر مباحثی چون خدمت‌رسانی به عامه، افزایش پاسخ‌گویی و حساب‌پس‌دهی، بهبود روش‌های انجام کار، بهبود ارتباطات اجتماعی، توسعه عدالت اجتماعی، توسعه میان رشته‌ای و بهبود فراگرد اداره داخلی تدوین کرد.

تکانه ۵. نتایج نظرسنجی از خبرگان و صاحب‌نظران

گزاره ۵	گزاره ۴	گزاره ۳	گزاره ۲	گزاره ۱	پاسخ گزاره	
۱۸	۲۰	۲۰	۲۸	۲۴	کاملاً موافقم	۱
∅	∅	∅	∅	∅	کاملاً مخالفم	۲
۱۱	۹	۶	۱	۴	پاسخ دشوار است	۳
∅	∅	۳	∅	۱	با اصلاحات موافقم	۴

بحث و نتیجه گیری

گاهی منحنی تولد، رشد، و افول رشته‌های علمی نیز مانند سازمان‌های اجتماعی از دوره‌های فراز و نشیب زیادی حکایت دارد. این فراز و نشیب‌ها مجاورت رشته‌های میان رشته‌ای با رشته‌های علمی دیگر، گاهی کارکرد آن‌ها را به کارکرد سایر رشته‌ها متمایل می‌سازد یا به حد رشته‌های فرعی تقلیل می‌دهد. شکوفایی مدیریت دولتی به مثابه رشته‌ای علمی به آخرین سال‌ها قرن نوزدهم باز می‌گردد [۱۵]. پس از آن بتدریج گروه‌ها، دانشکده‌ها، پردیس‌ها و انجمن‌های علمی متعددی، حول قلمرو موضوعی این رشته علمی شکل گرفتند.

در پژوهش حاضر با در نظر گرفتن اهمیت رویکرد انجمن‌های علمی به توسعه دانش، اسناد راهبردی برخی از مهم‌ترین انجمن‌های علمی اداره دولت در جهان مورد بررسی قرار گرفت. حاصل مطالعه تطبیقی اسناد مذکور و تحلیل آن‌ها، به رویت خبرگان رشته در ایران رسانده شد^۱ و براساس آراء خبرگان، سند راهبری نمونه انجمن اداره دولت و حکومت تدوین شد.

سند تدوین شده ضمن تأکید بر قلمرو فعالیت دانشمندان علم اداره، می‌تواند تا حد زیادی به دورنمای مسیر رشد رشته مذکور در آینده رهنمون شود؛ زیرا عصاره‌ای از جهت‌گیری‌های مهم‌ترین انجمن‌های علمی جهان معرفی می‌کند.

بنابراین، با توجه به جهت‌گیری اکثر مقاله‌های علمی دانشکده اداره دولت و حکومت و مدیریت دولتی در دهه‌های اخیر، هم‌چنین با در نظر گرفتن محتوای اسناد راهبردی انجمن‌های علمی مرتبط با این دانش در سطح جهان و نیز با توجه به نظرسنجی از خبرگان در این باره، به‌نظر می‌رسد این دانش در آینده در مسیرهای ذیل توسعه خواهد یافت:

۱. توسعه‌ی روش‌های خط‌مشی‌گذاری، همگرا با توسعه‌ی رویکردهای برنامه‌ریزی راهبردی در امتداد بهبود روش‌های آینده پژوهی و تصویرپردازی از آینده [۴ و ۲۸]؛

۲. تعمیق مباحث فلسفی و سیاسی، در امتداد طرح بحث از عدالت، برابری، آزادی و توسعه سازوکارهای دموکراتیک در اداره دولت [۱۴، ۱۵ و ۲۴]؛

۱. خبرگان مورد مراجعه عمدتاً تحصیل‌کرده‌های مدیریت دولتی و علوم سیاسی، مدرسان حوزه‌ی مدیریت دولتی، و دانشیاران و مبرزین در رشته، و دارای مقالات متعدد در قلمرو مدیریت دولتی هستند.

۳. تلاش برای دستیابی به ابزارهای فرابوروکراتیک برای گذار از دوران وابستگی شدید به بوروکراسی، به‌ویژه با توجه به تعارض آن با سازه‌های دموکراتیک اداره جوامع بشری، در امتداد توسعه‌ی رهبری هولوگرافیک و جمعی در جوامع آینده [۸]؛

۴. توسعه‌ی مطالعه‌ها در قلمرو مدیریت شهری، در امتداد رویکردهای معطوف به کاهش اندازه واحدهای تحت اداره، از طریق توسعه قدرت و اختیار شهرداری‌ها و حکومت‌های محلی، به‌جای دولت‌ها و حکومت‌های ملی [۱ و ۱۱]؛

۵. توسعه‌ی ابزارهای تصمیم‌گیری و فناوری اطلاعات و خدمت‌رسانی الکترونیکی، در امتداد توسعه‌ی روزافزون فناوری اطلاعات و حکومت الکترونیک [۷، ۱۲، ۲۶ و ۳۴].

منابع و مأخذ

1. Addams. Jane (1904). "Problems of Municipal Administration". in Jay M Shafritz., & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*., 2004, Thomson , pp. 38-45.
2. Barzley, Michael & Babak J. Armajani (1992). "Breaking Through Bureaucracy". in Jay M Shafritz., & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*., 2004, Thomson , pp. 533-555.
3. Bernard, Russell (2000). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Sage Publications, Inc; 1 edition.
4. Bryson, John, M (1993). *Strategic Planning for public and non profit, organizations*.
5. Caiden, Naomi (1981). "Public Budgeting amidst Uncertainty & Instability" in Jay M Shafritz., & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*., 2004, Thomson , pp. 423-433.
6. Creswell, John W. (2008). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications, Inc; 3rd edition.
7. Davison, Robert M., Christain Wagner & Louis C.K. Ma (2005). "From Government to e-government: a transition model". *Information technology & People*, vol. 18, No. 3, pp. 280-299.
8. Denhardt, Robert B. (1999). "The Future of Public Administration". *Public Administration & Management*, vol. 4, No. 2, pp. 279-292.

9. Denhardt, Robert B. (2000). *Theories of Public Organization*; Wadsworth Publishing; 5th edition.
10. Dror, Yehezkel (1967). "Policy Analysts: A New Professional Role in Government Service". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*; 2004, Thomson , pp. 250-257.
11. Eaton, Dorman B. (1880). "Civil Service Reform in Great Britain". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*; 2004, Thomson , pp. 16- 21.
12. Ebrahim, Zakareya & Zahir, Irani (2005). "Egovernment adoption: architecture & barriers". *Business Process Management Journal*, vol. 11, No. 5, pp. 589-611.
13. Frederickson, H. George (1971). "Toward a New Public Administration". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*; 2004, Thomson , pp. 315-327.
14. Frederickson, H. George (1976). "Public Administration in the 1970s: Developments and Directions". *Public Administration Review*, Vol. 36, No. 5, Special Bicentennial Issue: American Public Administration in Three Centuries. pp. 564-576
15. Frederickson, H. George (1976). "The Lineage of New Public Administration"; *Administration and Society*, Vol. 8, No. 3, pp. 149-174.
16. Gurive, Sergei (2004). "Red tape and Corruption". *Journal of Development Economics*, No. 73, pp. 489-504.
17. Key, V. O. (1940). "The Lack of a Budgetary Theory"; in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*; 2004, Thomson, pp. 118-122.
18. Kreippendoff, Klaus (2003). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications, Inc; 2nd edition.
19. Landau, Martin (1969). "Redundancy, Rationality, and the Problem of Duplication and Overlap". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*, 2004, Thomson , pp. 302-314.
20. Levin, Chris H. (1978). " Organizational Decline & Cutback Management"; in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); *Classic of Public Administration*; 2004, Thomson, pp. 355-368.

21. Lindblom, Charles E. (1959). "The Science of "Muddling Through"". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration, 2004, Thomson , pp. 177-187.
22. Lipsky, Michael (1980). "Street-Level Bureaucracy: The Critical Role of Street-Level Bureacrats". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration; 2004, Thomson , pp. 414-422.
23. Marini, Frank (1971) "An Introduction: A New Public Administration?", in Frank Marini (Ed.), Toward a New Public Administration: The Minnowbrook Perspective, Chandler Publishing Company,
24. Mosher, Fredrick C. and Others (1974). "Watergate: Implications for Responsible Government". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration; 2004, Thomson , pp. 343-349.
25. Neuman, Lawrence W. (1991). Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approach. MA: Allyn and Bacon.
26. Pina, Vicenta, Lourdes, Torres and Basilio, Acerete (2007). "Are ICTs promoting government accountability? A comparative analysis of e-government development in 19 OECD countries". Ctirical perspective on accounting, No, 18, pp. 583- 602.
27. Pressman, Jeffrey L. & Aaron Wildavsky (1973). "Imolemintation". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration;, 2004, Thomson , pp. 339-342.
28. Ringland, G. (2006). Scenario Planning: Managing for Future; John Witey & Sons, Ltd.
29. Schick, Allen (1966). "The Road to PPB: The stage of Budget Reform"; in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration; 2004, Thomson, pp. 217-232.
30. Stone, Deborah (1997). "Policy Paradox: The Art of Decision Making". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration; 2004, Thomson , pp. 571-578.
31. Thompson, Dennis F. (1985). The Possibility of Administrative Ethics". in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration; 2004, Thomson , pp. 458-466.

32. Wildavsky, Aaron (1969) "Rescuing Policy Analysis from PPBS" in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration . 2004, Thomson, pp. 271-284.
33. Willoughby, William F. (1918) "The Movement for Budgetary Reform in States" in Jay M Shafritz, & Albert C. Hyde & Sandra J. Parkes (Eds); Classic of Public Administration; 4th edition, 2006, Harcourt, pp. 46-49.
34. Yildiz, Mete (2007). "E-government research: Reviewing the literature, limitation, and ways forward"; Government Information Quarterly, No. 14, pp. 646-665.

